

Miljöplan för

Friibergh GK:s styrelse tog beslut hösten 2010 att tillsätta en miljögrupp för att starta ett miljö- och kvalitetsarbete som skulle beröra klubbens hela verksamhet. Information om detta gick ut vid klubbens årsmöte i mars 2011 då också den föreslagna "Miljöpolicyn" klubbades igenom. Miljögruppen (MG) beslutade att arbeta efter intentionerna i Agenda 21 samt följa Naturvårdsverkets 16 punkter (miljömål) som riksdagen satt upp. Klubben kommer också att arbeta enligt AFS 2001:s föreskrifter då MG anser att arbetsmiljön och personalfrågor är viktiga frågor.

I vårt miljöarbete ingår också att undersöka den biologiska mångfalden, vilket innebär en genomgång av vad som finns i skog och mark, av fågel- och djurliv och av våra dammar. Vårt förhållande till Mälaren kommer också att undersökas. När det gäller att inventera vårt fågelliv kommer vi att få hjälp av Pekka Westin och när det gäller övriga inventeringar kommer vi att samarbeta med Enköpings kommun, Friluftsförbundet, SLU, Naturskyddsföreningen och Naturvårdsverket.

MG består av två medlemmar från styrelsen samt vår greenkeeper. När det krävs plockar vi dessutom in intern eller extern hjälp. Vår greenkeeper ser över kemikalier, avfallsfrågor, transporter, dammarnas kondition och drivmedel. Energifrågor, natur- och djurliv, organisation och inventeringar hanteras av övriga i MG. MG består av Peter Sandberg, Kristina Thern och Stefan Törnberg.

Klubbens historia

Friibergh GK:s golfbana färdigställdes 1990 och var spelbar i september månad detta år. Banan bestod först av nio hål belägna på båda sidor om allén till Friiberghs Herrgård. Markägarna av Rävsta upplät ett arrendeavtal på 25 år. Banan byggdes av dåvarande ägaren till Friiberghs Herrgård, Björn Norberg, och golfklubben bildades strax därefter. 1994 gjorde Friiberghs Herrgård konkurs och detta medförde att Friibergh GK köpte banan, fastigheterna samt arrendeavtalet av konkursförvaltaren. Under 1999 togs ett förslag till utbyggnad av banan till 18 hål fram. Initiativtagaren till detta var Friiberghs Herrgårds nya ägare som dessutom ville se ett närmare samarbete mellan klubben och herrgården. Till årsmötet 1999 fanns tre förslag, förutom Herrgårdsalternativet, lämnade även ägarna för Rävsta in ett förslag på utbyggnad till 18 hål. Dessutom fanns ett förslag att bibehålla 9 hål. Årsmötet beslöt att välja Herrgårdsalternativet och under år 2000 färdigställdes ytterligare nio hål som var spelbara år 2001.

Bakgrund

Friibergh GK har ett ansvar för inre och yttre miljö, hälsa och säkerhet i enlighet med lagar, föreskrifter och krav på miljö och kvalitet. Detta ansvar har varit och är upprätthållet på en acceptabel nivå genom olika rutiner. Ökade krav på yttre miljö samt ändrade krav på kvalitetssäkring genom omfattande egenkontroll ger oss en möjlighet att samordna och förstärka våra insatser på detta område i samklang med Friiberghs kvalitets- och miljöpolitik.

Vårt närområde, historia

Vi finns och verkar i ett mycket gammalt kulturområde vid Mälarviken Oxen. Här finns tre intressanta gårdar/byggnader/områden.

1. **Sjöö slott.** Gården är känd sedan medeltiden men historien börjar med väpnaren Peter Laurensen som år 1409 tar över gården. År 1541 köper Gustav Vasa gården av den dåvarande ägaren, fogden Jacob Vestgöte Sjöö. Slottet byttes bort av Erik XIV till Gustaf Johansson (Tre Rosor). Därefter gick det i arv till Johan Gabriel Stenbock. Stenbock som var en av stormaktstidens mäktigaste personer lät då arkitekten Nicodemus Tessin d.ä. rita slottet; det tredje hjulet i skaran blev byggmästaren Mathias Spieler. Denna trio visade sig vara en utmärkt kombination och slottet med dess park anses vara ett av de vackraste i Sverige med sina perfekta och harmoniska proportioner.

Stenbock dog ogift och därför fick hans systers sondotter Hedvig Catharina Lillie ära slottet. Lillie var i sin tur bortgift med Magnus Julius De la Gardie. År 1813 såldes Sjöö till Johan Gustaf Banér och är sedan dess fortfarande i familjen Banérs ägo

2. **Friiberghs Herrgård** har anor ända tillbaka till medeltiden. År 1329 köpte kyrkan egendomen som då hette Mysingen. Av detta prebendegods finns dock ingenting bevarat ovan mark. Under Gustav Vasas reformation blev Mysinge ett kungligt gods och 1653 köptes det av stormannen Arvid Forbus, som var en framgångsrik fältherre. Fem år senare, 1658, gjorde han Mysinge till säteri under namnet Friibergh, som syftade på frihet till beskattning. Den fylliga stavningen är alltså kvar från 1600-talet. Till gårdsanläggningen byggdes två flyglar varav den östra har behållit sitt ursprungliga utseende.

Det är i den östra flygeln som den historiska "vakten" för Friibergh finns. Här fann man en kniv nergrävd då huset restaurerades på 1970-talet. Förr grävdes knivar ner i husgrunden för att hålla onda andar borta.

Makarna Forbus gifte bort sin äldsta dotter med Axel Julius De la Gardie år 1644. Han satte igång en modernisering för att omvandla Friibergh till en karolinsk sätesgård. Under 1700-talets första årtionden förändrades Friibergh i tidens anda. Det rödstrukna yttre timret blev ljusgult och den inre inredningen gjordes i ljusare rokokostil. Under 1800-talets början tillkom den nuvarande vitrappade huvudbyggnaden.

Friibergh hade under 1700- och 1800-talet flera ägare och alla hade naturligtvis sin smak och sina idéer. Detta kan avläsas i husens och rummens charmiga inredning och byggstil. Under 1960-talet renoverades Friibergh och etablerades som en av Sveriges första konferensgårdar och dåvarande ägare var bl.a. med och startade upp dåvarande Svenska Kursgårdar, nu Svenska Möten. Sedan 2007 ägs och drivs Friiberghs Herrgård av Michael Hallbäck och Thomas Sved.

3. **Kulla kyrka.** Kyrkobyggnaden är en medeltida salkyrka uppförd av gråsten. Fönster, dörromfattningar och gavelrösten är av tegel. Kyrkan består av ett rektangulärt långhus, ett kyrktorn i väster med karnisformad huv, en sakristia i norr och ett vapenhus i söder. Fasaderna är putsade och vitkalkade. Kyrkans innertak har ett åttadelat kryssvalv. I långhusets valv finns en fyrklöverstjärna och en korsstjärna. I korvalvet finns en sturestjärna. Tornets nedersta rum är inrett som doprum och är en del av kyrkan. Här står numera dopfonten vid kyrkans ingång, så som det var under medeltiden.

Långhusets murar härrör troligen från en romansk kyrka uppförd under 1200-talets förra hälft. Kyrkans äldsta inventarier har tillverkats omkring 1250. Kyrktornet tillkom under senare hälften av 1200-talet. På 1300-talet byggdes kyrkan om till salkyrka och koret tillkom. Sakristian tillkom efter koret, förmodligen under 1300-talet. Under 1400-talets sista fjärdedel påbyggdes tornet, vapenhuset byggdes och innertaket av trä ersattes av tegelvalv. Därmed fick kyrkan sin nuvarande utformning. Kyrkan putsades 1786, omputsades 1832 då även fönstren förstörades. Tornet fick sin huv 1745. Interiören präglas av Ärland Noreens restaurering 1949 - 1950. Då inrättades även dopkapellet i tornrummet.

Dopfontens fot höggs omkring 1250 i gotländsk kalksten och har högst upp fyra skulpterade manshuvuden. Ovanliggande cuppa och dopfat nyttillverkades 1951.

På altaret står ett silverkrucifix som är ett östeuropeiskt arbete från början av 1600-talet. Krucifixet skänktes till kyrkan 1671 av Ebba Brahe. Krucifixet stals vid ett inbrott på 1950-talet, men återfanns på en åker.

Ett antependium hänger på väggen vid dopfunten och var en gåva av riksrådet greve Axel Forbus och Margareta Boije år 1642.

Ett triumfkrucifix hänger över sakristians portal. Krucifixet är ett svenskt arbete av lindträ tillverkat omkring år 1250.

Vid triumfbågen står en Mariaskulptur som troligen tillverkades omkring 1500.

Detta är m.a.o. en anrik bygd vi är satta att förvalta och därför ligger denna "Miljöresa 2011" helt i linje med vårt ansvar inför kommande generationer av golfare, skidåkare, naturintresserade, hotellgäster m.m. Vår uppgift, eller plikt, är att lämna över dessa 40 hektar golfbana i det skick, eller bättre, än då vi fick ansvaret 1990 .

Avsiktsförklaring

Vi har påtagit oss att säkra organisations totala kvalitet och öppenhet i allt vi företar oss både inom gemenskapen och inför omvärlden. Detta gäller självklart också vår inre miljö, säkerhet för människor och utrustning samt vårt ansvar för den yttre miljön. En verksamhet som vill säkra sin efterlevnad av den valda miljön och kvaliteten måste göra det fullt och inte bara delvis, för kvalitetssäkring är ett varumärke – en total försäkran för Friibergh GK och alla anställda. Med detta som utgångspunkt vill vi lägga följande grund:

"Friibergh GK skall etablera standarder och kontrollrutiner som säkrar att vi inte bara följer lagar och föreskrifter, utan också de intentioner dessa bygger på. Vi skall göra allt vi kan för att förhindra skador och reducera föroreningen av den yttre miljön. Vi skall kvalitets- och miljösäkra detta så att om en olycka likväl inträffar skall klubben ha den vissheten, att allt som var rimligt att göra har gjorts när detta skedde."

Friibergh GK:s miljöpolicy:

Friibergh GK skall medverka till en bättre miljö genom att använda miljövänliga material, bidra till minskad växthuseffekt genom att minimera åtgång av energi, fossila bränslen, vatten samt öka kraven på källsortering.

Våra miljörutiner kommer att vara en integrerad del i vårt miljöarbete och vi kommer att arbeta efter SGF:s miljönormer för ett kommande miljödiplom. Miljösystemet kommer att finnas tillgängligt för alla våra medlemmar; på vår hemsida, hos klubbchefen och i kansliet. Vår inställning är att koncentrera våra insatser till de vid varje tid viktigaste identifierade miljöaspekterna, som värderas årligen vid en miljögenomgång för de verksamheter som omfattas i vårt kommande certifikat. Vår inställning är även att alltid tillfredsställa relevanta lagar och föreskrifter för miljön. Vi önskar vara i framkant av utvecklingen på detta område.

Miljöplanen omfattar följande områden:

1. Delaktigheter
2. Inkösrutiner
3. Fastigheter
4. Kontorsmiljö/administration
5. Avfallshantering
6. Kommunikation
7. Energianvändning
8. Markbyggnad
9. Växtnäring - växtskydd - gödsling
10. Vattenvård
11. Naturvård/landskapsvård
12. Revision

Restauratören är en entreprenör till klubben och vi kommer att ställa samma krav på honom som vi gör på oss själva. Redovisning skall ske till klubben när det gäller personal- och avfallsfrågor eftersom klubben har ett ansvar för den totala verksamheten.

1. Delaktighet

Vi tror att kunskap och engagemang hos personalen samt fungerande rutiner och arbetssätt kommer att ge resultat i miljöarbetet. Genom att sätta upp mål för miljöarbetet, lägga upp en handlingsplan och därefter utvärdera arbetet gentemot uppsatta mål kommer klubben att medverka till en gradvis miljöförbättring. Klubben skall verka för att medlemmarna inspireras till att engagera sig i miljöfrågor som berör klubben. Alla skall känna till klubbens stora vilja att bedriva sin verksamhet så resurssnålt som möjligt och i samklang med naturen. Det är viktigt att ta tillvara medlemmarnas och personalens idéer och engagemang inom miljöområdet.

Detta skall vi göra/åtgärd:

1. Kontinuerligt informera medlemmarna via hemsida, medlemsmail och klubbhusets anslagstavla.
2. Uppmuntra medlemmar och personal att komma med förslag och idéer som rör vårt miljöarbete.
3. Vi har infört en stående informationspunkt vid klubbens styrelsemöten.
4. I november varje år ska vi revidera miljöplanen.

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1.	Nu	Aldrig	Alla
2.	Nu	Aldrig	Stefan T.
3.	Nu	Aldrig	Peter S + Stina T
4.	Nov -15		Stina T + Peter S

2. Inköpsrutiner

Genom att arbeta med miljöaspekter redan vid upphandling av olika varor skapas förutsättningar för ett bättre miljöarbete. Klubbens behov av inköp fördelar sig i huvudsak enligt följande:

Banskötsel

1. Förbrukningsmaterial såsom drivmedel, oljor, reservdelar, växtnäringsmedel.
2. Reparation och underhåll av maskinparken.
Investeringar i nya maskiner och utrustning.

Kansli och administration

1. Investering i nya maskiner och utrustning.
2. Förbrukningsmaterial
3. Köp av tjänster

Fastigheter

1. Energiinköp, reparation och underhåll.

Restaurangen

1. Matvaror till den dagliga verksamheten.
2. Översyn och eventuell investering i nya maskiner och utrustning.

Shopen

1. Inköp till shopen.

Detta har vi gjort:

1. Inköp av miljövänliga produkter.
2. Brevpapper, miljövänliga trycksaker, kopiepapper etc.
3. Installerat luft-/luftvärmepumpar.

Detta skall vi göra/åtgärd:

1. Skaffa varuinformationsblad över kemiska ämnen och produkter.
2. Undvika inköp av sådana kemiska produkter som kan ersättas av mindre farliga.

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1.	Nu		Stefan T.
2.	Nu	Aldrig	Alla

3. Fastigheter

Klubbens fastigheter redovisas översiktligt i särskild förteckning, **bilaga 1**, med byggyta, byggår och energiåtgång. Fastigheterna är renoverade och väl underhållna.

Detta har vi gjort:

1. Bytt element från el till olja.
2. Satt in en ny port till verkstaden.
3. Tagit bort fönstret i verkstaden.
4. Installerat ett kylaggregat i soprummet.

Detta skall vi göra/åtgärd:

1. Underhålla byggnaderna så att livslängden optimeras.
2. Prioritera nya byggnadsmaterial, bestående av eller framställda av förnyelsebara material.

<u>Åtgärd</u>	<u>Start</u>	<u>Klart</u>	<u>Ansvarig</u>
1.	Nu	Aldrig	Alla
2.	Nu	Aldrig	Stefan T.

4. Kontorsmiljö/administration

Kansli.

Handlägger klubbens löpande adm. ärenden året runt.

Restaurangen.

Hysesgäst till klubben.

Golfshopen.

Egen regi.

Detta har vi gjort:

1. Kontinuerliga möten med restauratören vad avser våra krav på energibesparing och avfallshantering.

Detta skall vi göra:

1. Informera restaurangen om klubbens miljöpolicy och klubbens krav på restaurangen.

<u>Åtgärd</u>	<u>Start</u>	<u>Klart</u>	<u>Ansvarig</u>
1	Nu	Aldrig	Siw

5. Avfallshantering

När avfall sorteras och lämnas till olika typer av återvinning minskar vi vår miljöpåverkan. Uppkomsten av avfall skall minimeras. För det avfall som trots allt återstår, skall återvinning, materialåtervinning och i sista hand deponering tillgripas. Komposterbart avfall från restaurangen samlas i avsedda kärl. Gräsavfall från greener och tees återförs till naturen i ruffarna och på fairways lämnas gräsavfallet kvar.

Detta har vi gjort:

1. För större mängder sopor och avfall finns två containrar uppställda för brännbara sopor. En container för metall finns också.
2. Restaurangen har skaffat fyra stycken bruna tunnor för komposterbara sopor och en grön för brännbart.
3. Installerat ett kylaggregat i soprummet.

Detta skall vi göra:

1. Försöka minimera avfall och sopor i alla led i klubben.
2. Ta bort hälften av papperskorgarna vid tee.
3. Gräsavfall från greener och tees återförs till naturen i ruffarna och på fairways lämnas gräsavfallet kvar.
4. Rutiner finns för att tillvarata och avlämna speciellt miljöfarliga ämnen (oljor etc.).

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1.	Nu	Aldrig	Alla
2.	Nu	Juli -15	MG
3.	Nu	Aldrig	Stefan T
4.	Nu	Aldrig	Stefan T

6. Kommunikation

Våra medlemmar och greenfeegäster kör alla bil till klubben. Vi ligger vid vägs ände och har cirka 2 mil till närmaste större ort, Bålsta och Örsundsbro. Vad vi kan göra är att uppmana till samåkning.

Detta har vi gjort:

1. Inget.

Detta skall vi göra:

1. Uppmuntra till samåkning.

<u>Åtgärd</u>	<u>Start</u>	<u>Klart</u>	<u>Ansvarig</u>
1	Nu	Aldrig	Alla

7. Energianvändning

Friibergh GK använder energi på en rad olika områden, uppvärmning av alla lokaler, belysning, husvagnsuttag etc. När det gäller drivmedel är det till klippare, motorsågar, röjsågar, traktorer etc. Inom alla dessa användningsområden går det att spara och det skall vi göra.

Vi använder cirka 83 000 kWh per år för klubbhuset med sidobyggnader och cirka 60 000 kWh för pumphuset (2014). På grund av ett fel på den ena pumpen blev förbrukningen onormalt hög, detta är åtgärdat och kommer att bli bättre under 2015.

Vi har direktel till våra element och tre stycken luft/luftvärmepumpar.

Maskiner.

Se särskild förteckning, **bilaga 2**.

Drivmedel.

1. Till dieselmotorerna används citydiesel klass 1. Vi förbrukar cirka 9 m³/år.
2. Till bensinmotorerna används blyfri bensin. Vi förbrukar cirka 1000 liter/år.
3. Motorerna saknar katalysator.
4. Av 2 % oljeinblandning i bensin använder vi cirka 100 liter.

Smörjolja.

1. Mineralolja används, cirka 100 liter/år.

Hydraulolja.

1. Mineralolja används, cirka 50 liter/år.
2. Spillolja lämnas till återvinning via VAFAB och oljefilter till kommunens återvinningscentral.

Fetter.

1. Till banans maskiner används vegetabiliska fetter (70 %) och halvsyntetiska fetter (30 %).

Bevattningsanläggning.

1. Två stycken pumpar med en effekt på 30 kW vardera (installerade våren 2014) Vi har 100 ampere.

Maskintvättning.

1. Maskinerna tvättas efter varje användning. Endast vatten från Mälaren används.

Detta har vi gjort:

1. Bytt pumpar till bevattningsanläggningen.

Detta skall vi göra:

1. Kontinuerligt se över hur vi klipper och därmed hur vi kör.
2. Försöka i möjligaste mån köpa led- eller lågenergilampor.
3. Vid nyinvesteringar skall det mest miljövänliga alternativet köpas in.
4. Inför vinter ska vi gå igenom vilka maskiner som står på

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1	2015	Aldrig	Stefan
2	2015	Aldrig	Stefan
3	2015	Aldrig	Alla
4	Nov 15	Nov 15	MG

8. Markbyggnad

Uppgifter om banan

Bankaraktär:

Skogs- och parkbana.

Hela området är 100 ha.

Antal hål: 18 stycken.

Banan omfattar 40 ha.

Fairway, cirka 10 ha.

Består av styv lera omväxlande med lera och sand. Dominerande grässort är vitgröe med inslag av rödsvingel och ängsgröe.

Greener, cirka 1,1 ha.

Gräset på greenerna är vitgröe, rödven och rödsvingel.

Tees, cirka 1 ha.

Uppbyggda på mullblandad sandjord. Gräsarterna är vitgröe, rödsvingel och rajgräs.

Semiruff och ruff, cirka 20 ha.

Består av lera omväxlande med mulljord och sand.

Driving range.

Grässort är vitgröe och rödsvingel och rajgräs.

9. Växtnäring – växtskydd - gödsling

Ett av problemen med gödsling är att en del av den tillförda näringen riskerar att lakas ut av regnvatten och konstbevattning.

Växtnäringstillförsel, kg/100kvm.

	N = kväve	P = fosfor	K = kalium	Totalt
F =	0,4	0,2	0,7	1,3
G =	2,1	0,3	3,5	5,9
T =	1,2	0,4	1,2	2,8
Σ =	3,7	0,9	5,4	10,0

Friibergh kommer att använda 156 kg till greenerna, 560 kg till fairways och 50 kg till tees.

Dessa siffror kommer att korrigeras i november 2015.

Detta har vi gjort:

1. Vi gödslar bara när behov finns.
2. Vi luftar och dressar för att hålla torra ytor och förebygga svamp.
3. Fairway sprutas mot ogräs cirka vart tredje år.
4. Växtskyddsmedel används bara när det behövs och inte i förebyggande syfte.
5. Greenerna luftas och dressas i syfte att förbättra växtbädden och få ett starkare gräs.

Detta skall vi göra:

1. Optimera gödselanvändningen.
2. Öka användningen av organiskt material.
3. Skötselprogrammet skall uppdateras årligen.
4. Under året görs en liten förändring i gödningen av greenerna för en bättre bekämpning av mossa. Det utvärderas i november 2015.

<u>Åtgärd</u>	<u>Start</u>	<u>Klart</u>	<u>Ansvarig</u>
1	Löpande	Aldrig	Stefan
2	Löpande	Aldrig	Stefan
3	Vår 15	Höst 15	Stefan
4	Vår 15	Höst 15	Stefan

Förebyggande av grässkador – bekämpning mot svamp.

Ständigt återkommande klippning och intensiv användning av greenerna innebär en ökad risk för sjukdomsangrepp. För att minimera denna risk används växtskyddsmedel t.ex. mot mögelsvampar. Växtskyddsmedlet riskerar liksom näringen att lakas ut och därmed spridas till omgivande mark, ytvatten och grundvatten. Under viss typ av väderlek uppstår lätt snömögelangrepp.

Växtskyddsanvändning.

Vi planerar att punktbekämpa klöver och maskrosor på golfbana och range under 2015. Preparatet vi kommer att använda är Starane 180, reg nummer 3838. Dosen blir 1,5 liter per hektar. Totalt blir det 2,5 ha x 2 ggr = 7,5 liter.

Vi vet också av erfarenhet att vi framöver, när vi får en kombination av varmt och fuktigt väder, kommer att behöva bekämpa svampangrepp på greenerna. Preparatet där kommer att bli Amistar, reg nummer 4219 och Sportak, reg nummer 4188. Dosen blir 1 liter per hektar och ämne. Totalt blir det 4,4 liter/år.

Samtliga behandlingar utförs vindstilla kvällar när alla golfare lämnat banan. Den som kommer att utföra behandlingarna är Per Karlsson med certifikatnummer C5995 och Jesper Johansson med certifikatnummer C5711.

Detta har vi gjort:

Vi använder endast av kemikalieinspektionen godkända växtskyddsmedel. Alla bekämpningsmedel förvaras i låst utrymme. Årlig genomgång och städning i förrådet för växtskyddsmedel.

Detta skall vi göra:

Biologiska växtskyddsmedel skall användas i största möjliga utsträckning.

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1	Löpande	Löpande	Stefan

10. Vattenvård

För att hålla en golfbana i trim krävs stora mängder vatten. Normalbehovet för en 18-hålsbana är cirka 20 000 – 25 000 m³/år. Så stora uttag av vatten är inte bara krävande ur vattenresssynpunkt utan även ur energisynpunkt. Allt vårt vatten pumpas upp från Mälaren.

Detta har vi gjort:

1. Förspolning av klippare sker på gräs
2. Vi har sett över rutinerna för tvätt av maskinpark

Detta skall vi göra:

1. Ta fram rutiner för att minska näringsläckage till dammar.
2. Provtagning och analys av vattnet med avseende på fosfor, kväve och pH skall göras ett par gånger om året. BO07. Fråga Naturvårdsgruppen hur vi ska göra.

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1	Vår 15	Löpande	Stefan
2	Vår 16	Löpande	Peter

11. Naturvård/landskapsvård

En golfbanas delar har olika påverkan på den biologiska mångfalden. I naturpartier vid sidan om spelytorna finns det förutsättningar för att skapa en större biologisk variation. Torra träd och stubbar är livsviktiga för vissa lavar, svampar och insekter. I och omkring dammar och vattendrag lever en rad växter och djur. Det gäller att sköta dammarna på rätt sätt för att de skall myllra av liv. En viktig åtgärd är att minska användningen av växtskyddsmedel eftersom detta direkt minskar artrikedomen.

Detta har vi gjort:

1. Vi har värnat om att behålla den flora och fauna som finns.
2. Vi har arbetat för att få banan att smälta in i den naturliga omgivningen.

Detta skall vi göra:

1. Fortsätta bevara inhemska träd och växter.
2. Vara observanta när vi gallrar ur skog och sly; vad kan finnas där?

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1	Löpande	Löpande	Stefan
2	Löpande	Löpande	Stefan

Flora:

Vegetationen på vår bana präglas av barr- och lövträd på lermark.

Detta skall vi göra:

1. Inventera florán och faunan för att få veta om vi har några skyddsvärda växter.
2. Upprätta en inventering av banans träd.

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1	Löpande	Hösten -15	Peter
2	Löpande	Hösten -15	Peter

Fauna:

Vad beträffar faunan är det framförallt fågellivet som ger stor variation och artrikedomen.

Detta har vi gjort:

1. Sparat döda träd för att öka den biologiska mångfalden.
2. Dammkanter sparas till efter häckning för sjöfåglar och när de flesta blommor blommat ut.
3. Lämnat en del områden orörda.
4. Satt upp fågelholkar

Detta skall vi göra:

1. Göra en växt- och djurinventering.
2. Göra en fågelinventering.
3. Ytterligare utveckla naturvården på banan.
4. Sätta upp fler fågelholkar

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1	Nu	Höst 15	MG
2	Nu	Höst 15	Pekka W
3	Nu	Aldrig	Stefan
4	Nu	Aldrig	Stefan

Dammarna:

Tyvärr är dammarna och vattensystemen i övrigt så näringsrika att siktdjupet är försumbart. Solljuset har svårt att tränga ned till botten vilket ger upphov till syrebrist och utveckling av svavelväte och därmed inget liv.

Detta har vi gjort:

1. Grävt ur alla dammar under 2014

Detta skall vi göra:

1. Försöka att minska alger i dammarna genom att lägga i halmbalar av korn då detta ska gynna mikroorganismer.

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
I.	Aug 15	Okt -15	Peter

Vattenvård:

Vi ligger vid Mälarens kant och tar allt vårt vatten till bevattning därifrån. Inte mycket vi kan göra.

12. Revision

För att ständigt förbättra miljöarbetet skall miljöplanen årligen utvärderas och följas upp. Förändringar i energianvändning samt bruket av drivmedel och växtskyddsmedel skall noggrant granskas.

Detta skall vi göra:

1. Årligen utvärdera miljöplanen.
2. Redovisa särskilda miljöaktiviteter i verksamhetsberättelsen och verksamhetsplan.
3. Öka miljömedvetenheten hos klubbens medlemmar och personal genom information.
4. Skicka in en kort revision till miljöinspiratör eller SGF:s bankkonsulent.

Åtgärd	Start	Klart	Ansvarig
1	Löpande	Löpande	Stina T + Peter S
2	Löpande	Löpande	Peter S
3	Löpande	Löpande	Peter S
4	Löpande	Löpande	Peter S

Miljöansvariga vid Friiberghs GK är vår greenkeeper tillsammans med styrelsen.

Bilaga 1. Fastighetsförteckning

1. Pumphus.
 - a. 12 m².
2. Maskinhall.
 - a. 60 m².
3. Verkstad med personalutrymmen, omklädningsrum och pannrum/tvätttrum.
 - a. 90 m².
4. Klubbhus med kök, restaurang, kansli och shop.
 - a. 209 m².
5. Patricks lilla hus + juniorbod/tävlingsförråd.
 - a. 40 m².

Vi förbrukar c:a 60 000 kWh/år för punkt 1.

Vi förbrukar c:a 83 000 kWh/år för punkterna 2 – 5.

Bilaga 2. Maskinförteckning

<u>Maskinmärke.</u>	<u>Årsmodell</u>	<u>Bränsle.</u>	<u>Används till.</u>
1. Toro 4000 D	2014	Diesel	Ruffklippare
2. Toro 5500 D	2003	Diesel	Fairwayklippare
3. Toro 5610 D		Diesel	Fairwayklippare
4. Toro 3250	2008	Diesel	Greenklippare
5. Toro 3250	2008	Diesel	Greenklippare
6. Toro 3250	2006	Diesel	Greenklippare
7. John Deere	2001	Bensin	Truck
8. Toro 4300	1998	Diesel	Truck
9. Toro 3020		Bensin	Bunkerkratta
10. John Deere	2001	Diesel	Traktor
11. Ford 4610	1982	Diesel	Traktor/lastare
12. Yamaha	2001	Bensin	Truck/bollplockare
13. 5 Clubcar	2014 / 2015	El	Golfbilar
14. 1 Clubcar	2008	El	Golfbil
15. Dolmar 111	2001	Bensin	Motorsåg
16. Honda	2005	Bensin	Röjsåg/trimmer
17. 2 Stihl FS 480		Bensin	Röjsåg/trimmer
18. Husqvarna 535	2011/2012	Bensin	Röjsåg/trimmer
19. Husqvarna 122	2011/2012	Bensin	Trimmer